

УДК: 378.937+378.126

DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2017-10-7>**Валерія Володимирівна Борщенко,**кандидат педагогічних наук, доцент кафедри біології та основ здоров'я,
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського,
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна**СТАН ПІДГОТОВЛЕНOSTІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ І ЗДІЙС-
НЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ**

Метою дослідження є визначення сутності здоров'язбережувальної діяльності вчителя початкової школи, дослідження стану обізнаності студентів факультету початкового навчання зі складовими здоров'я, ставлення до власного здоров'я, їхньої підготовленості до збереження і зміцнення здоров'я молодших школярів в майбутній професійній діяльності. Для досягнення зазначеної мети використано загальнонаукові методи теоретичного рівня: аналіз наукової літератури з питань здоров'язбережувальної діяльності вчителя початкової ланки освіти, а також методи емпіричного рівня: спостереження, бесіди, тестування тощо. Визначено причини погіршення здоров'я молодших школярів у процесі освітньої діяльності. З'ясовано сутність здоров'язбережувальної діяльності вчителя в початковій школі. Подано результати діагностування стану підготовленості майбутніх учителів початкової школи до здоров'язбережувальної діяльності з молодшими школярами, які засвідчили, що студенти перебувають здебільшого на низькому і середньому рівнях обізнаності щодо організації такої діяльності в початковій школі, її різновидів і не володіють необхідними для здоров'язбереження молодших школярів методиками, що потребує цілеспрямованої роботи щодо їхньої теоретичної, практичної і методичної підготовки до організації і здійснення цього типу діяльності в початковій школі.

Ключові слова: майбутні вчителі, молодші школярі, здоров'язбережувальна діяльність, критерії і показники підготовленості студентів до здоров'язбережувальної діяльності в початковій школі.

Вступ

Результати дослідження наявного стану здоров'я учнів початкових класів, за даними Українського Інституту стратегічних досліджень Міністерства охорони здоров'я України, засвідчують тенденцію погіршення здоров'я школярів за період їхнього навчання в школі, зокрема, зменшилася кількість учнів з I групою здоров'я (здорові учні) з 10,1% на початку першого класу до 3,8% наприкінці четвертого класу; знизилася чисельність учнів II групи здоров'я (діти, що мають функціональні відхилення) з 59,7% до 46,2% і збільшилася кількість учнів, що належать до III групи (такі діти відрізняються хронічними захворюваннями) з 30,2% на 49,4%. Означені дані викликають занепокоєння й зумовлюють необхідність цілеспрямованої роботи вчителів з молодшими школярами в напрямку збереження їхнього здоров'я, підготовку до здійснення якої слід розпочинати в процесі професійної підготовки в педагогічному виші.

Зазначимо, що питання здоров'язбереження школярів, у тому числі й початкової ланки освіти, постійно перебувають в центрі уваги науковців. Так, проблеми дотримання молодшими школярами здорового способу життя визначали О. Ващенко [3], В. Горашук [7], О. Калужна [13], С. Кондратюк [17], С. Омельченко [21] та ін.; формування в учнів початкових класів навичок і вмінь збереження здоров'я були предметом досліджень Б. Долинського [9], О. Ізмалкової О. і К. Колесник [12] та ін.; необхідність створення навчального середовища, що сприяє збереженню здоров'я молодших школярів визначали

Л. Власенко [4], О. Дубогай [10], С. Постоєнко [23], О. Савченко [25], Л. Сливка [26] та ін. Проблеми підготовки майбутніх учителів до організації збереження здоров'я виступили предметом досліджень Ю. Кобякова [15], О. Ковальнової [16], В. Нестеренко [20], О. Соколенко [27] та ін.

Незважаючи на значну кількість досліджень з проблем організації освітнього процесу, спрямованого на збереження і покращення здоров'я молодших школярів, проблемі цілеспрямованої підготовки майбутніх учителів початкової ланки освіти до здійснення означеної діяльності, набуттю ними теоретичних знань із сутності здоров'я та його складових, а також формуванню практичних умінь та навичок організації здоров'язбережувальної діяльності в навчально-виховному процесі початкової школи, на жаль, приділяється недостатньо уваги.

Мета дослідження – визначити сутність і види здоров'язбережувальної діяльності вчителя початкової школи, дослідити стан підготовленості майбутніх учителів до її організації і здійснення в подальшій професійній діяльності.

Завдання:

1) проаналізувати сутність здоров'язбережувальної діяльності майбутніх учителів початкової школи;

2) визначити критерії і показники підготовленості студентів до здійснення такої діяльності в майбутній професійній діяльності;

3) презентувати методіку поетапної підготовки майбутніх учителів початкової ланки освіти до орга-

нізації здоров'язбережувальної діяльності з молодшими школярами.

Методи дослідження: аналіз наукової літератури з питань здоров'язбережувальної діяльності вчителя початкової ланки освіти, а також методи емпіричного рівня: методика мотивації професійної діяльності (методика К. Замфир в модифікації А. Реана [28]), тест для визначення рівня знань молоді про здоров'я [30], модифікована анкета ефективності педагогічних комунікацій (за О. Леонтьєвим [19]), методика КОЗ-1 (за В. Синявським і В. Федоришиним [24]), тест оцінки наявності вольових якостей (за О. Востриковим [6]), шкала оцінки прояву професійних і психологічних моральних якостей (за Н. Кузьміною [18]), тест комунікативної толерантності (за В. Бойком [28]), тест емоційної зрілості (за О. Чебикіним [29]), анкета «Ваше ставлення до здоров'я» [1], самооцінка умінь аналізувати власну діяльність і діяльність молодших учнів, методика визначення ступеня здоров'я (за Я. Вайнбаумом [2]), тест самооцінки здоров'я (за В. Войтенком [5]).

З метою визначення стану підготовленості студентів факультету початкового навчання Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського до здійснення здоров'язбережувальної діяльності з молодшими школярами було проведено діагностування, в якому взяли участь 120 осіб.

Рівні підготовленості майбутніх учителів початкової ланки освіти визначалися за мотиваційно-когнітивним (з показниками: наявність позитивної мотивації на здійснення здоров'язбережувальної діяльності з учнями молодшого шкільного віку, наявність знань щодо різновидів здоров'язбережувальної діяльності вчителя початкової школи, володіння здоров'язбережувальними методиками), організаційно-діяльнісним (з показниками: наявність комунікативних та організаційних умінь, морально-вольових якостей), особистісним (з показниками: наявність толерантності, емпатії, умінь емоційної саморегуляції), оцінно-аналітичним (з показниками: ставлення до здоров'я, наявність умінь аналізувати власну діяльність і діяльність учнів, наявність умінь здійснювати моніторинг здоров'я молодших школярів) критеріями.

Результати дослідження

Серед причин погіршення здоров'я учнів молодшого шкільного віку в процесі освітньої діяльності, що спостерігається в останні десятиліття, Л. Сливкою виокремлюються такі, як-от: низький рівень культури здоров'я вчителів та учнів і, як наслідок, відсутність у багатьох із них пріоритетної спрямованості на здоров'я, тобто невмотивованість на здоровий спосіб життя; недостатня обізнаність учителів у питаннях збереження здоров'я; недостатнє функціонування лікарського контролю в молодшій школі; недотримання учасниками педагогічного процесу фізіологічних і гігієнічних вимог; авторитарно-репродуктивний стиль навчання, що призводить до диктату педагога,

робить учня пасивним споживачем інформації тощо [26, с. 44].

Досліджуючи проблему підготовки майбутніх учителів до формування здоров'язбережувальних навичок і вмінь у молодших школярів, Б. Долинський доходить висновку, що основними чинниками, які спричиняють погіршення здоров'я учасників освітнього процесу в початкових класах є: недотримання санітарно-гігієнічних вимог (нераціонально складений розклад занять, погане освітлення класу, недотримання режиму провітрювання, неадекватний температурний режим, нестандартні шкільні столи, праця у дві зміни); фізична гіподинамія (недостатня рухлива активність, статична поза протягом уроку, недостатнє використання рухливих ігор на перервах та фізкультхвилинок на уроках); соціальний і психологічний дискомфорт (неадекватна оцінка вчителем і батьками, примушений характер спілкування, велика кількість контактів упродовж дня, невідповідність емоційних настроїв учителя та учнів, високий темп і перевантаження навчальної діяльності, необхідність тривалого виконання завдань); неправильне, нераціональне харчування, підвищене перевантаження на зоровий, слуховий і мовленнєвий апарат, недостатній рівень знань щодо стану власного здоров'я і можливості його збереження власними силами; необізнаність учителів із новітніми технологіями, що сприяють формуванню в учнів початкової школи вмінь і навичок збереження і зміцнення здоров'я [9, с. 136-137].

Зазначене зумовлює необхідність цілеспрямованої підготовки майбутніх учителів до здійснення різноманітних видів діяльності, що сприятимуть формуванню в молодших школярів ціннісного ставлення до здоров'я, необхідних умінь і навичок його збереження, усвідомлення значущості загальної фізичної культури, про що наголошується в Державному стандарті початкової загальної освіти. Зокрема, в ньому зазначено, що сьогодні перед учителем початкових класів постають завдання, вирішення яких забезпечить формування в учнів молодшого шкільного віку знань про здоров'я; сприятиме обізнаності щодо взаємозв'язку організму людини з довкіллям (природним і соціальним); усвідомленню ними необхідності займатися фізичною культурою і фізичними вправами; мотивуватиме молодших школярів на ціннісне ставлення до власного здоров'я, формуванню практичних умінь і навичок дотримання здорового способу життя, удосконаленню фізичної, психічної, моральної й соціальної складових здоров'я; набуттю учнями власного досвіду щодо збереження здоров'я [8, с. 13]. Уважаємо, що зазначеному процесові сприятиме виокремлення здоров'язбережувального аспекту діяльності вчителя під час вивчення студентами психолого-педагогічних і фахових дисциплін.

Виходячи з вищезазначеного, здоров'язбережувальну діяльність учителя початкової ланки освіти розуміємо як складноструктуроване, поліфункціональне явище, що передбачає викорис-

тання в освітньому процесі початкової школи навчальних технологій, основною функцією яких є збереження здоров'я, шляхом застосування відповідних методів і засобів організації навчально-виховного процесу, що сприяють збереженню фізичного, психічного, соціального, морального здоров'я учасників освітнього процесу. Відповідно до поданого визначення виокремлюються такі види здоров'язбережувальної діяльності, як-от: навчальна, виховна, фізкультурно-оздоровча, ігрова, спортивно-ігрова, дозвілєва тощо [9, с. 175].

Здійснення здоров'язбережувальної діяльності потребує відповідної підготовки майбутніх учителів, яка визначається як цілісний педагогічний процес, що передбачає набуття ними фундаментальних теоретичних знань у галузі фізичного, морального, соціального та психічного розвитку дітей, з урахуванням їхніх індивідуальних і психофізіологічних особливостей, і спрямований на формування й розвиток практичних

умінь і навичок організації різноманітних видів діяльності, що забезпечують збереження і зміцнення здоров'я молодших школярів [9, с. 171-172].

Дещо по-іншому розглядає професійну підготовку майбутніх учителів початкової школи до організації здоров'язбережувальної діяльності в подальшій професії О. Осолодкова, наголошуючи на тому, що це є цілеспрямованим, організаційним процесом, який характеризується включенням студентів в активну навчальну діяльність щодо збереження власного здоров'я і здоров'я довколишніх, формуванням у них ціннісного й дбайливого ставлення до здоров'я, позитивної мотивації на здійснення здоров'язбережувальної діяльності [22, с. 37].

Результати діагностики рівнів підготовленості майбутніх учителів до здоров'язбережувальної діяльності з учнями молодшого шкільного віку на констатувальному етапі експерименту представлено в таблиці 1.

Таблиця 1.

Стан підготовленості майбутніх учителів до здоров'язбережувальної діяльності з учнями молодшого шкільного віку (констатувальний етап експерименту)

Критерії	Рівні		
	Достатній	Середній	Низький
Мотиваційно-когнітивний	18,6%	38,6%	42,8%
Організаційно-діяльнісний	17,3%	41,4%	41,3%
Особистісно-поведінковий	16,2%	33,4%	50,4%
Оцінно-аналітичний	14,9%	31,5%	53,6%
∑ середньоарифметична	16,8%	36,2%	47,0%

Як видно з таблиці 1, результати діагностування рівнів підготовленості майбутніх учителів початкової школи виявилися такими: за мотиваційно-когнітивним критерієм на достатньому рівні виявлено 18,6% студентів, на середньому рівні – 38,6%, на низькому – 42,8%; за організаційно-діялісним критерієм на достатньому рівні зафіксовано 17,3% респондентів, на середньому рівні – 41,4%, на низькому рівні – 41,3%, за особистісно-поведінковим критерієм достатній рівень виявили 16,2% студентів, середній рівень – 33,4%, низький рівень – 50,4%, за оцінно-аналітичним критерієм на достатньому рівні перебувало 14,9% респондентів, на середньому – 31,5%, на низькому – 53,6%. Загалом підготовленість до здоров'язбережувальної діяльності з молодшими школярами на достатньому рівні продемонстрували 16,8% майбутніх учителів початкової школи, на середньому – 36,2%, на низькому – 47,0%.

Унаслідок проведеного діагностування ми дійшли висновку про те, що студенти перебувають здебільшого на низькому і середньому рівнях підготовленості до організації здоров'язбережувальної діяльності з учнями початкової школи, вони не обізнані з різновидами такої діяльності, не володіють необхідними технологіями, спрямованими на збереження здоров'я молодших школярів і невмоти-

вовані на їх упровадження в подальшій професійній діяльності. Це свідчить про необхідність цілеспрямованої роботи з майбутніми учителями початкової ланки освіти щодо їхньої теоретичної, практичної і методичної підготовки до організації і здійснення здоров'язбережувальної діяльності з учнями молодшого шкільного віку.

Із цією метою зі студентами факультету початкового навчання було проведено експериментальну роботу, спрямовану на підвищення рівнів їхньої підготовленості до здоров'язбережувальної діяльності з молодшими школярами, яка проходила в три етапи.

Теоретично-інформаційний етап передбачав озброєння студентів на лекційних заняттях знаннями про основні поняття здоров'язбережувальної педагогіки (здоров'я, здоровий спосіб життя, здоров'язбережувальне середовище та ін.), про фізичне, моральне, психічне, соціальне здоров'я, про різновиди здоров'язбережувальної діяльності в початкових класах, з'ясування причин погіршення здоров'я молодших учнів, вплив довколишнього середовища, ознайомлення студентів зі здоров'язбережувальними методиками організації різних уроків тощо. На практичних заняттях проводилася прес-конференція з «представниками» Міністерства освіти і науки України та Міністерства охорони здоров'я, під час якої було

складено спільну програму щодо покращення умов навчання в початковій школі задля зміцнення здоров'я учнів молодшого шкільного віку.

На практико-орієнтованому етапі впроваджувались активні методи навчання, що сприяли формуванню практичних умінь і навичок студентів щодо організації здоров'язбережувальної діяльності в початковій школі. Зокрема, проводилися конкурси педагогічних плакатів здоров'язбережувальної тематики, рольові і ділові ігри, комунікативний тренінг, тренінг емоційної саморегуляції, готували бесіди для батьків молодших школярів, які ознайомили їх зі складовими здоров'я, вчили, як правильно організувати розпорядок дня молодшого учня, як не зашкодити його здоров'ю в сім'ї тощо.

Крім цього, студенти проводили фрагменти уроків (читання письма, математики тощо) із застосуванням фізкультхвилинок, фізкультпауз, що містили вправи для покращення мозкового кровообігу, зняття втоми очей, напруження м'язів, навчання правильного дихання тощо, танцювальних пауз тощо, а також виступали з рефератами щодо негативного впливу шкідливих звичок на здоров'я людей. Також майбутні вчителі розробляли сценарії виховних заходів, свят, спортивних змагань, добирали різноманітні рухливі ігри, що можуть бути проведені під час дозвіллев'я

діяльності молодших школярів.

На оздоровчо-корекційному етапі значна увага приділялася розробці розпорядку дня, який передбачав набуття студентами вмінь чергувати навчальну працю й відпочинок, раціонально харчуватися, вмотивовувати їх на дотримання здорового способу життя і заняття фізичною культурою та спортом. Обговорювалися питання збереження професійного здоров'я вчителя і причини професійного вигорання. Також майбутні вчителі опановували вміння здійснювати моніторинг власного здоров'я, оцінювати його стан, відшукувати засоби його покращення тощо. Крім цього, студенти залучалися до фізкультурно-оздоровчої і спортивно-ігрової діяльності, що сприяло формуванню в них системи знань із фізичної культури та здорового способу життя, настанови на його дотримання, усвідомленню значущості фізичного вдосконалення і самовиховання, профілактиці захворювань, забезпечувало високий рівень працездатності впродовж усього періоду навчання.

Після проведення формувального етапу експерименту було проведено повторне діагностування задля з'ясування динаміки змін у рівнях сформованості визначених показників. Одержані результати подано в таблиці 2.

Таблиця 2.

Стан підготовленості майбутніх учителів до здоров'язбережувальної діяльності з учнями молодшого шкільного віку (прикінцевий етап експерименту)

Критерії	Рівні		
	Достатній	Середній	Низький
Мотиваційно-когнітивний	34,1%	54,7%	11,2%
Організаційно-діяльнісний	38,3%	51,0%	10,7%
Особистісно-поведінковий	37,5%	52,2%	10,3%
Оцінно-аналітичний	35,7%	53,2%	11,1%
Σ середньоарифметична	36,4%	52,8%	10,8%

Як видно з таблиці 2, результати діагностування рівнів підготовленості майбутніх учителів початкової школи внаслідок проведеної цілеспрямованої роботи значно покращилися. Так, за мотиваційно-когнітивним критерієм достатній рівень засвідчили 34,1% студентів, середній рівень – 54,7%, низький – 11,2%; за організаційно-діялісним критерієм на достатньому рівні зафіксовано 38,3% респондентів, на середньому рівні – 51,0%, на низькому рівні – 10,7%, за особистісно-поведінковим критерієм достатній рівень виявили 37,5% студентів, середній рівень –

52,2%, низький рівень – 10,3%, за оцінно-аналітичним критерієм на достатньому рівні перебувало 35,7% респондентів, на середньому – 53,2%, на низькому – 11,1%. Загалом підготовленість до здоров'язбережувальної діяльності з молодшими школярами на достатньому рівні продемонстрували 36,4% майбутніх учителів початкової школи, на середньому – 52,8%, на низькому – 10,8%.

Наочно динаміку рівнів підготовленості майбутніх учителів початкової школи до здоров'язбережувальної діяльності подано на рисунку 1.

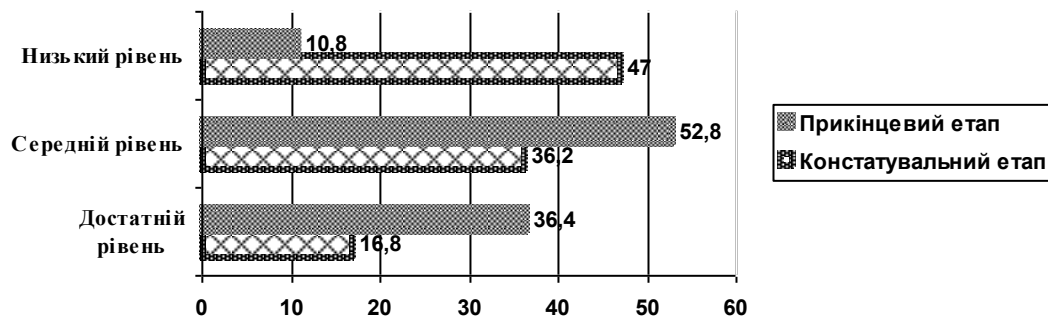


Рис. 1. Рівні підготовленості майбутніх учителів початкової школи до здоров'язбережувальної діяльності на констатувальному та прикінцевому етапах дослідження

Як видно з рисунку, після проведення цілеспрямованої роботи на формальному етапі експерименту в рівнях підготовленості майбутніх учителів початкової школи до здоров'язбережувальної діяльності з молодшими школярами відбулися позитивні зміни: результати достатнього рівня збільшилися 19,6%, середнього рівня – на 16,6%, низького рівня – зменшилися на 36,2%.

Висновки

1. На підставі аналізу наукової літератури визначено сутність здоров'язбережувальної діяльності учителя початкової ланки освіти, яка розуміється як складноструктуроване, поліфункціональне явище, що передбачає використання в освітньому процесі початкової школи навчальних технологій, основною функцією яких є збереження здоров'я, шляхом застосування відповідних методів і засобів організації навчально-виховного процесу, що сприяють збереженню фізичного, психічного, соціального, морально-здоров'я учасників освітнього процесу.

2. Визначено критерії підготовленості майбутніх учителів до здоров'язбережувальної діяльності з молодшими школярами з відповідними показниками: мотиваційно-когнітивний (наявність позитивної мотивації на здійснення здоров'язбережувальної діяльності з учнями молодшого шкільного віку, наявність знань щодо різновидів здоров'язбережувальної діяльності вчителя початкової школи, володіння здоров'язбережувальними методиками), організаційно-діяльнісний (наявність комунікативних та організаційних умінь, морально-вольових якостей), особистісний (наявність толерантності, емпатії, умінь

емоційної саморегуляції), оцінно-аналітичним (з показниками: ставлення до здоров'я, наявність умінь аналізувати власну діяльність і діяльність учнів, наявність умінь здійснювати моніторинг здоров'я молодших школярів) критеріями.

3. Презентовано методiku поетапної (теоретично-інформаційний, практико-орієнтований, оздоровчо-корекційний етапи) підготовки майбутніх учителів початкової ланки освіти до організації здоров'язбережувальної діяльності з молодшими школярами, що передбачала набуття студентами необхідних знань, умінь і навичок під час проведення прес-конференції, конкурсів педагогічних плакатів здоров'язбережувальної тематики, рольових і ділових ігор, комунікативного тренінгу, тренінгу з емоційної саморегуляції, фрагментів уроків (читання письма, математики тощо) із застосуванням фізкультхвилин, фізкультпауз, рухливих ігор, розробки сценаріїв виховних заходів, спортивних змагань тощо.

4. Порівняльний аналіз одержаних результатів на констатувальному та прикінцевому етапах дослідження засвідчив позитивні зміни в рівнях підготовленості майбутніх учителів початкової школи до здоров'язбережувальної діяльності з молодшими школярами після проведення цілеспрямованої роботи на формальному етапі експерименту.

Перспективними напрямками подальших досліджень вбачаємо визначення специфіки взаємодії учителів початкової школи з батьками учнів молодшого шкільного віку щодо організації здоров'язбережувального середовища в сім'ї.

ЛІТЕРАТУРА

1. Башавець Н. А. Методика оцінювання рівня культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутніх економістів: [навчально-методичний посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів] / Н. А. Башавець. – Одеса: Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2009. – 160 с.

2. Вайнбаум Я. С. Гигиена физического воспитания и спорта: [учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений] / Я. С. Вайнбаум, В. И. Коваль,

Т. А. Родионова. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 240 с.

3. Ващенко О. М. Формування умінь і навичок здорового способу життя учнів 1-4 класів шкіл-інтернатів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / О. М. Ващенко. – К., 2007. – 20 с.

4. Власенко Л. Організація здоров'язбережувального навчального процесу на уроках

і в позаурочний час у початковій школі / Л. Власенко // Основи здоров'я. – 2012. – № 4. – С. 21–24.

5. Войтенко В. П. Здоровье здоровых. Введение в санологию / В. П. Войтенко. – К. : Здоровье, 1991. – С. 80–103.

6. Востриков А. А. Технология и методика культуры эмоций и чувств. Курс человековедения : [книга для учителя] : В двух частях / А. А. Востриков. – Одесса. – Томск : Изд-во УГЦВ «Психопедагогика», 1994. – Ч. 2. – 243 с.

7. Горашук В. П. Теоретичні і методологічні засади формування культури здоров'я школярів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / В. П. Горашук. – Х., 2004. – 40 с.

8. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2011. – № 7. – С. 1–18.

9. Долинський Б. Т. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до формування здоров'язберезувальних навичок і вмій у молодших школярів у навчально-виховній діяльності: дис... докт. пед. наук : 13.00.04 / Борис Тимофійович Долинський. – Одеса, 2011. – 399 с.

10. Дубогай О. Зміст та результативність шкільної інноваційної діяльності в системі здоров'язберігаючих технологій / О. Дубогай, М. Євтушок // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волинського національного університету імені Лесі Українки: у 3 т. / уклад. А. В. Цьось, С. П. Козібрицький. – Т. 1. – Луцьк : РВВ «Вежа», 2008. – С. 36–40.

11. Евсеев Ю. И. Физическая культура / Ю. И. Евсеев. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2002. – 384 с. [Серия «Учебники, учебные пособия»].

12. Измалкова О. Формування здоров'язберезувальної поведінки у дитини / О. Измалкова, К. Колесник // Основи здоров'я. – 2012. – № 10. – С. 27–30.

13. Калюжна О. І. Формування навичок здорового способу життя підлітків у позашкільному навчальному закладі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / О. І. Калюжна. – К., 2010. – 18 с.

14. Карапузова Н. Д. Здоров'язберезувальні технології у системі професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів / Н. Д. Карапузова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2015. – № 1. – С. 39–45.

15. Кобяков Ю. П. Проектирование и реализация здоровьеразвивающей технологии физического воспитания студентов вузов : автореф. дис. на соискание ученой степени докт. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теорія і методика професійного освіти» / Ю. П. Кобяков. – М., 2006. – 38 с.

16. Ковалева О. И. Личностно ориентированное обучение студентов современных вузов как фактор сохранности здоров'я : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.08 / Олеся Ивановна Ковалева. – Ставрополь,

2004. – 236 с.

17. Кондратюк С. М. Интегративный подход до виховання у молодших школярів здорового способу життя : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка» / С. М. Кондратюк. – К., 2003. – 20 с.

18. Кузьмина Н. В. Методы системного педагогического исследования / Н. В. Кузьмина. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1980. – 172 с.

19. Леонтьев А. А. Педагогическое общение / А. А. Леонтьев. – М. : Знание, 1979. – 48 с.

20. Нестеренко В. В. Підготовка майбутніх педагогів до виховання у дошкільників навичок здорового способу життя : дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / Вікторія Володимирівна Нестеренко. – Одеса, 2003. – 229 с.

21. Омельченко С. О. Взаємодія соціальних інститутів суспільства у формуванні здорового способу життя дітей та підлітків : [монографія] / С. О. Омельченко. – Луганськ : «Альма-матер», 2007. – 352 с.

22. Осолодкова Е. В. Формирование готовности студентов педвузов к осуществлению здоровьесберегающего обучения младших школьников : дис... канд. пед. наук : 13.00.08 / Осолодкова Елена Владимировна. – Магнитогорск, 2003. – 171 с.

23. Постоенко С. Упровадження здоров'язберезувальних технологій на уроках / С. Постоенко // Основи здоров'я. – 2013. – № 7. – С. 5–8.

24. Психологические тесты / Под ред. А. А. Карелина : В 2 т. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – Т. 2. – 248 с.

25. Савченко О. Здоров'язберігаючий вимір шкільної освіти / О. Савченко // Педагогічна газета. – 2006. – № 8. – С.1–2.

26. Сливка Л. Організація здоров'язберігаючого середовища молодшого школяра : теоретичні й практичні аспекти / Лариса Сливка // Гірська школа українських Карпат. – 2014. – № 11. – С. 44–47.

27. Соколенко О. І. Формування ціннісного ставлення студентів вищих педагогічних навчальних закладів до свого здоров'я : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. І. Соколенко. – Луганськ, 2008. – 20 с.

28. Фетискин Н. П. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / Н. П. Фетискин, В. В. Козлов, Г. М. Мануйлов. – М. : Изд-во Института Психотерапии, 2005. – 490 с.

29. Чебикін О. Я. Становлення емоційної зрілості особистості : [монографія] / О. Я. Чебикін, І. Г. Павлова. – Одеса : СВД Черкасов, 2009. – 230 с.

30. Язловецький В. С. Наукові дослідження в теорії і практиці фізичного виховання : [навчально-методичний посібник] / В. С. Язловецький, В. В. Шерета, А. Л. Турчак. – Кіровоград : РВВ КДПУ імені Володимира Винниченка, 2004. – 163 с.

REFERENCES

1. Bashavets, N. A. (2009). *Metodyka otsiniuvannia rivnia kultury zdzhoroviazberezhennia yak svitohliadnoi oriientsatsii maibutnikh ekonomistiv: navchalno-metodychnyi posibnyk dlia studentiv ta vykladachiv vshchychkh navchalnykh zakladiv [Methodology for assessing the level of culture of preservation of health as a world-view orientation of future economists: instructional manual for students and professors of higher educational establishments]*. Odesa: Vydavets Bukaiev Vadym Viktorovych [in Ukrainian].
2. Vainbaum, Ya. S., Koval, V. Y., Rodyonova, T. A. (2002). *Hyhyena fizycheskoho vospytannia y sporta : ucheb. posobye dlia stud. vıssh. ped. ucheb. zavedenyi [Hygiene of physical education and sports: study. manual for university students]*. Moscow: Yzdatelskyi tsentr «Akademiya» [in Russian].
3. Vashchenko, O. M. (2007). Formuvannia umin i navychok zdorovoho sposobu zhyttia uchniv 1-4 klasiv shkil-internativ [Formation of skills and habits of healthy lifestyle of pupils of grades 1-4 of boarding schools]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
4. Vlasenko, L. (2012). Orhanizatsiia zdoroviazberezhualnogo navchalnogo protsesu na urokakh i v pozaurochnyi chas u pochatkovii shkoli [Organization of healthcare-saving educational process at the lessons and in extra-ordinary time in elementary school]. *Osnovy zdorovia – Foundations of health, 4*, 21-24 [in Ukrainian].
5. Voitenko, V. P. (1991). *Zdorove zdorovykh. Vvedenye v sanolohiyu [Health of healthy people. Introduction to sanology]*. Kyiv: Zdorove [in Russian].
6. Vostrykov, A. A. (1994). *Tekhnologiya i metoda kultury emotsyi y chuvstv. Kurs chelovekovedeniya: kniga dlya uchitelya: v dvukh chastyakh [Technology and methodology of culture of emotions and feelings. Human-science course: book for a teacher]*. Odessa. Tomsk : Yzd-vo UHTsV «Psykhopedahohyka» [in Russian].
7. Horashchuk, V. P. (2004). Teoretychni i metodolohichni zasady formuvannia kultury zdorovia shkoliariv [Theoretical and methodological principles of forming a culture of schoolchildren's health]. *Extended abstract of candidate's thesis*. [in Ukrainian].
8. Derzhavnyi standart pochatkovoї zahalnoi osvity [State standard of elementary general education]. (2011). *Pochatkova shkola – Primary school, 7*, 1-18 [in Ukrainian].
9. Dolynskyi, B. T. (2011). Teoretyko-metodychni zasady pidhotovky maibutnikh uchyteliv do formuvannia zdoroviazberezhualnykh navychok i vmin u molodshykh shkoliariv u navchalno-vykhovnii diialnosti [Theoretical and methodical principles of training future teachers for the formation of healthcare-saving skills and skills of junior pupils in educational activities]. *Doctor's thesis*. Odesa [in Ukrainian].
10. Dubohai, O. (2008). Zmist ta rezultatyvnist shkilnoi innovatsiinoi diialnosti v systemi zdoroviazberihaiuchykh tekhnolohii [The content and effectiveness of school innovation in the system of health-saving technologies]. *Fizychno vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi: zb. nauk. pr. Volynskoho natsion-alnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky – Physical education, sports and health culture in modern society: Sb. sciences Ave Volyn National University named after Lesya Ukrainka* (pp. 36-40). Lutsk : RVV «Vezha» [in Ukrainian].
11. Evseev, Yu. Y. (2002). *Fizicheskaya kultura [Physical culture]*. Rostov-na-Donu: Fenyks [in Russian].
12. Izmalkova, O. (2012). Formuvannia zdoroviazberezhualnoy povedinky u dytyny [Formation of healthcare-saving behavior in a child]. *Osnovy zdorovia – Foundations of health, 10*, 27-30 [in Ukrainian].
13. Kaliuzhna, O. I. (2010). Formuvannia navychok zdorovoho sposobu zhyttia pidlitkiv u pozashkilnomu navchalnomu zakladi [Formation of skills of healthy lifestyle of adolescents in an out-of-school educational institution]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
14. Karapuzova, N. D. (2015). Zdoroviazberezhualni tekhnolohii u systemi profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv [Healthcare-saving technologies in the system of vocational training of future teachers of elementary school]. *Pedahohika, psykholohiia ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu – Pedagogy, psychology and medical-biological problems of physical education and sports, 1*, 39-45 [in Ukrainian].
15. Kobiakov, Yu. P. (2006). Proektyrovanye y realizatsiia zdoroverazvyvaiushchei tekhnolohyy fizycheskoho vospytannia studentov vuzov [Designing and implementation of health-improving technology of physical education of students of high schools]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Moscow [in Russian].
16. Kovaleva, O. Y. (2004). Lychnostno oryentirovane obuchenye studentov sovremennykh vuzov kak faktor sokhrannosti zdorovia [Personally oriented training of students of modern high schools as a factor of health preservation]. *Candidate's thesis*. Stavropol [in Russian].
17. Kondratiuk, S. M. (2003). Intehratyvnyi pidkhid do vykhovannia u molodshykh shkoliariv zdorovoho sposobu zhyttia [Integrative approach to the upbringing of younger students of a healthy lifestyle]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
18. Kuzmyna, N. V. (1980). *Metody sistemnogo pedagogicheskoho issledovaniya [Methods of systematic pedagogical research]*. Leningrad: Yzd-vo LNU [in Russian].
19. Leontev, A. A. (1979). *Pedagogicheskoe obshchenye [Pedagogical communication]*. Moscow: Znanye [in Russian].
20. Nesterenko, V. V. (2003). Pidhotovka maibutnikh pedahohiv do vykhovannia u doshkilnykh navychok zdorovoho sposobu zhyttia [Teaching future teachers to develop healthy lifestyle habits in preschool children]. *Candidate's thesis*. Odesa [in Ukrainian].
21. Omelchenko, S. O. (2007). *Vzaiemodiia sotsialnykh instytutiv suspilstva u formuvanni zdorovoho sposobu zhyttia ditei ta pidlitkiv: monohrafiia [Interaction of social institutions of society in the formation of a*

healthy lifestyle of children and adolescents]. Luhansk: Alma-mater [in Ukrainian].

22. Osolodkova, E. V. (2003). Formirovanie gotovnosti studentov pedvuzov k osushchestvleniyu zdorovesberehayushchego obucheniya mladshykh shkolnikov [Teaching students of pedagogical universities to implement health-saving education for junior high school students]. *Candidate's thesis*. Magnitogorsk [in Russian].

23. Postoienko, S. (2013). Uprovadzhennia zdoroviazberzhuvalnykh tekhnolohii na urokakh [Introduction of health-saving technologies at the lessons]. *Osnovy zdorovia – Foundations of health*, 7, 5-8 [in Ukrainian].

24. (1999). *Psikhologicheskiye testy [Psychological tests]*. A. A. Karelyn (Ed.). Moscow: Humant. yzd. tsentr VLADOS [in Russian].

25. Savchenko, O. (2006). Zdoroviazberihaiuchy vymir shkilnoi osvity [Health preserving dimension of school education]. *Pedahohichna hazeta – Pedagogical newspaper*, 8, 1-2 [in Ukrainian].

26. Slyvka, L. (2014). Orhanizatsiia zdoroviazberihaiuchoho seredovyscha molodshoho shkoliara : teoretichni y praktychni aspekty [Organization of the healthcare of a younger student: theoretical and practical aspects]. *Hirska shkola ukrainskykh Karpat – Mountain*

School of the Ukrainian Carpathians, 11, 44-47 [in Ukrainian].

27. Sokolenko, O. I. (2008). Formuvannia tsinnisnoho stavlennia studentiv vyshchyykh pedahohichnykh navchalnykh zakladiv do svoho zdorovia [Formation of the value attitude of students of higher pedagogical educational institutions to their health]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Luhansk [in Ukrainian].

28. Fetyskyn, N. P. (2005). *Sotsialno-psikhologicheskaya diagnostika razvitiya lichnosti i malykh hrupp [Social psychological diagnostics of personality development and small groups]*. Moscow: Yzdvo Ynstytuta Psykhoterapy [in Russian].

29. Chebykin, O. Ya. (2009). *Stanovlennia emotsiinoi zrilosti osobystosti: monohrafiia [Formation of the emotional maturity of the individual: monograph]*. Odesa : SVD Cherkasov [in Ukrainian].

30. Yazlovetskyi, V. S. (2004). *Naukovi doslidzhenia v teorii i praktytsi fizychnoho vykhovannia: navchalno-metodychnyi posibnyk [Scientific research in the theory and practice of physical education: instructional manual]*. Kirovohrad : RVV KDPU imeni Volodymyra Vynnychenka [in Ukrainian].

Valeriia Borshchenko,

PhD (Candidate of Pedagogical Sciences), associate professor,

Department of Biology and Foundations of Health,

South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky,

26, Staroportofrankivska Str., Odesa, Ukraine

FUTURE TEACHERS' SKILLS OF ORGANIZATION AND IMPLEMENTATION OF HEALTH SAVING ACTIVITIES AT PRIMARY SCHOOL

The article considers the necessity of teaching students of pedagogical fields how to organize and implement health saving activities at elementary school. The research aims to determine the essence of health saving activities of primary school teachers, to assess future primary school teachers' (students of the faculty of elementary education) knowledge of the components of health, attitude to their own health, their health saving skills in terms of work with junior pupils. The following research methods were used to assess the level of their knowledge in this field: Professional Motivation Scale by K. Zamfir modified by A. Rean, Pedagogical Communication Efficiency Modified questionnaire by O. Leontiev, Volitional Qualities Scale by O. Vostrikov, Professional and Psychological Moral Qualities Expression Scale by N. Kuzmina, Communicative Tolerance Scale by V. Boiko, Emotional Maturity Scale by O. Chebykin, etc. The experiment involved 120 students studying at the Faculty of Primary Education of Ushynsky University. The level of future primary school teachers health saving skills was determined according to motivational-cognitive (indicators: motivation for the implementation of health saving activities with junior school students, knowledge of health saving activities, healthcare methods), organizational and activity (indicators: communicative, organizational skills, moral and volitional qualities), personal (indicators: tolerance, empathy, emotional self-regulation skills), evaluative-analytical (indicators: attitude to health, ability to analyze one's own activities and activity of junior pupils, ability to monitor the health of junior pupils). As a result of the assessment, it has been found that most students have poor knowledge of the organization of healthcare activities at primary school, cannot use healthcare-saving techniques necessary for health-saving activities in terms of work with junior school students. It requires purposeful work on their theoretical, practical and methodical training to develop their skills of organization and implementation of healthcare activities at elementary school. To this end, an experimental work was carried out with the respondents aimed at raising their levels of health-saving skills consisting of three stages (theoretical-informational, practical-oriented, health-correctional), which has positively affected the level of their respective knowledge and skills.

Keywords: future teachers, junior schoolchildren, health saving activity, criteria and indicators of students' skills of health saving activities implementation at primary school.

Submitted on August, 16, 2017

Reviewed by Doctor of Pedagogy, prof. P. Dolynskyi